

3. Гасціннасьць (3 моўныя адзінкі).

У мове прааналізаваных публікацый, змешчаных на старонках раённых газет Віцебшчыны, гасціннасьць як адна з вызначальных рыс беларускага нацыянальнага характару выяўляецца ў семантыцы назоўнікаў **госці, гаспадыня, гаспадар**. Напрыклад: “Каляды ў “Рыбаковай хаце” праводзяцца з розным складам гасцей ужо трэці год”; *дастатак прадракалі гаспадарам калядоўчыкі*” (“Патрыёт”, 16 студзеня 2021 г., № 4).

4. Іншыя станоўчыя рысы характару беларусаў (33 моўныя адзінкі).

Шмат розных станоўчых якасцей характару нашага народа рэпрэзентавана ў мове рэгіянальных перыядычных выданняў Віцебшчыны. Напрыклад, **адказнасць, сціпласць**: “*Адказнасць – наш арыенцір*” “*Сціплая мара – зімняя куртачка*” [загалолак] (“Патрыёт”, 6 студзеня 2021 г., № 1); **шчодрасць**: “*Цеплыня шчодрай душы*” [загалолак] (“Патрыёт”, 30 студзеня 2021 г., № 8); **ветлівасць, цярылівасць**: “*На тым провадзе гутарылі доўга, ветліва і цярыліва*” (“Патрыёт”, 3 лютага 2021 г., № 9); **адкрытасць, руплівасць**: “*Марына Анатолеўна Званкова – чалавек з іскрынкай у вачах, добрай душой і адкрытым сэрцам*”; “*Руплівасць прыносіла плён*” (“Патрыёт”, 10 лютага 2021 г., № 11); **сумленнасць, мужнасць**: “*15 лютага – гэта не толькі дзень памяці загінуўшых, але і выказванне глыбокай павагі і падзякі ўсім тым, хто сумленна і мужна выканаў свой воінскі і грамадзянскі абавязак*” (“Патрыёт”, 13 лютага 2021 г., № 12); **белорусская душа** (на рускай мове): “*Не случайно Александр Александрович называет себя русским человеком с белорусской душой*” (“Голас Расоншчыны”, 3 красавіка 2021 г., № 13); **патрыятызм**: “*Не губляйце свае карані*” [палосная рубрыка]; “*Да родных каранёў*” [рубрыка] (“Патрыёт”, 16 студзеня 2021 г., № 4); “*Вучым родную мову*” [загалолак]; “*Цікава праходзіць тыдзень беларускай мовы ў дзіцячым садку № 3 г. Гарадка*” (“Гарадоцкі веснік”, 19 лютага 2021 г., № 13); “*Паэт трапіў на радзіму беларускіх класікаў*” (“Патрыёт”, 6 лютага 2021 г., № 10); **міралюбінасць**: “*Ад усёй душы жадаем воінам-інтэрнацыяналістам ... вечно мірнага неба над Беларуссю*” (“Патрыёт”, 13 лютага 2021 г., № 12); **жаласлівасць, неабьякавасць да жывёл і птушак**: “*Дарэчы, 16-17 студзеня грамадская арганізацыя “Ахова птушак Бацькаўшчыны” праводзіць штогадовую акцыю “Птушкі ля кармушкі” і заклікае прыняць у ёй удзел як мага больш жадаючых*” (“Патрыёт”, 16 студзеня 2021 г., № 4) і інш.

Заклучэнне. Такім чынам, у мове друкаваных рэгіянальных перыядычных выданняў Віцебшчыны фіксуецца найменні, якія рэпрэзентуюць разнастайныя рысы характару беларусаў, што з’яўляецца сведчаннем спецыфічнай нацыянальнай карціны свету нашага народа, яго светабачання і светапогляду. Намінацыі з нацыянальна-культурным значэннем служаць адным з самых важных сродкаў для перадачы лінгвакраіназнаўчай спецыфікі мовы беларускага народа і найбольш выразна семантызуюць асаблівасці ўспрымання свету носьбітамі беларускай этнакультуры.

1. Беларускае Падзвінне: вопыт, метадыка і вынікі палявых і міждысцыплінарных даследаванняў: зб. навук. арт. III міжнар. навук.-практ. канф., Полацк, 14-15 крас. 2016 г.: у 2 ч. / Полацкі дзярж. ун-т; пад агул. рэд.: Д.У. Дука, У.А. Лобача, А.І. Корсак. – Наваполацк, 2016. – Ч. 2. – 392 с.

2. Маслова, В.А. Нацыянальны характар сквозь прызму языка: монографія / В.А. Маслова. – Витебск: УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2011. – 76 с.

3. Півавар, К.С. Беларуская ментальнасць у моўнай прасторы мастацкага тэксту: манаграфія / К.С. Півавар. – Віцебск: ВДУ імя П.М. Машэрава, 2015. – 155 с.

ПРАЯВЫ ПОСТМАДЭРНІЗМУ Ў АПАВЯДАННІ М. СТРАЛЬЦОВА “СМАЛЕННЕ ВЕПРУКА”

Яблакаў М.А.,

студэнт ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Русілка В.І., канд. філал. навук, дацэнт

Ключавыя словы. Постмадэрнізм, рысы постмадэрнізму, смерць аўтара, Міхась Стральцоў, постмадэрнізм ў беларускай літаратуры.

Keywords. Postmodernism, features of postmodernism, death of the author, Mikhas Streltsov, postmodernism in belarusian literature.

Актуальнасць тэмы тлумачыцца тым, што постмадэрнізм становіцца вядучым метадам як у сусветнай, так і ў беларускай літаратуры, што патрабуе навуковага асэнсавання. Постмадэрнізм як літаратурны напрамак вылучыўся ў другой палове XX стагоддзя і з'яўляўся рэакцыяй на ідэі Асветніцтва, уласцівыя мадэрнісцкай літаратуры. Дакладнага азначэння гэты тэрмін не мае, але ў параўнанні з папярэднім стылем можна вылучыць характэрныя для постмадэрна рысы: іронія, чорны гумар, інтэртэкстуальнасць, мінімалізм, фрагментацыя і г. д. Радзімай постмадэрнізма лічыцца ЗША. У 1971 годзе Іхан Хасаб упершыню выкарыстаў гэты тэрмін у адносінах да літаратуры, ён жа стварыў класіфікацыю прыкмет і рыс постмадэрнізма. Што датычыцца да беларускага літаратурнага руху таго часу, то ў 1973 годзе Міхась Стральцоў напісаў апавяданне "Смаленне вепрука". Гэты твор – адпраўная кропка ў шлях беларускай постмадэрнісцкай літаратуры. Мэта дадзенай навуковай працы – гэта выявіць і асэнсаваць праявы постмадэрнізму.

Матэрыялы і метады. Матэрыяламі з'яўляюцца творы М. Стральцова "Смаленне вепрука", зборнік эсэ А. Бахарэвіча "Гамбургскі рахунак Бахарэвіча" і Энцыклапедыя постмадэрнізма. У працы выкарыстоўваўся тэарэтычны метада.

Вынікі і іх абмеркаванне. Трэба пачаць з таго, што нейкай асаблівай мэты ў творы "Смаленне вепрука", знешняй асновай зместу якога складае звычайная для вёскі будзённая справа, няма. І гэта першая рыса постмадэрнізму, якая дазваляе адразу пазнаць гэты напрамак сярод іншых. Уся творчасць мадэрністаў мэтанакіраваная, а постмадэрністы ставяцца да тэксту, як да нейкай гульні. Сам М. Стральцоў кажа: *"Мне даўно хацелася напісаць адно апавяданне і назваць яго так: «Смаленне вепрука». Цяпер я ведаю, што, бадай, не напішу: баюся, каб тое, пра што хацеў напісаць, не прыцішылася няўзнак, а то і не згубілася там, у здзейсненай пісаніне, а яно ж мне самае важнае. Дык навошта ж тады згадваю і навошта пішу? Мне проста падумалася, што, можа, усё ж абзавецца на астачу нейкай логікай тое, што тут раскажу. Паглядзім."* [3]. Логіку гэтаму тэксту павінен даць сам чытач. Другі аспект – гэта героі твора і тое, як іх паказаў Міхась Стральцоў. Калі ў іншых літаратурных напрамках пісьменнікі паказвалі герояў як станоўчых ці адмоўных, то ў постмадэрне аўтар зусім не дае героям ніякай ацэнкі. Часцей за ўсё гэта знешнее апісанне, пачуцці альбо псіхалагічны стан. У гэтым тэксце Стральцоў як раз і зрабіў так: *"Расказаць трэба было пра юнака, які безразважна і смела рынуўся ў жыццё і не ашчаджаў сябе, шчыра беручы ад людзей і гэтак жа шчыра аддаючы ім сваё."* [3].

Трэба нагадаць, што постмадэрн – напрамак для ўсіх. Для яго характэрна мнагаслойнасць тэксту і яго агульнае разуменне. У адрозненне ад мадэрна, які арыентаваўся на эліту грамадства, постмадэрнізм з'яўляўся агульнадаступным. У кожным творы, нават калі гаворка ідзе пра маленькае апавяданне, шмат сэнсаў, і кожны бачыць у ім нешта сваё. Таму постмадэрн карыстаецца такой папулярнасцю ў сучаснай літаратуры. Стральцоў выкарыстаў шмат глыбокіх сімвалаў, але акцэнт трэба зрабіць на структуру тэкста і на тое, як ён пададзены. Мадэрнісцкія аўтары свядома адарваліся ад традыцыйных стыляў і засяродзіліся на ўнутраным я і свядомасці ў сваіх творах. І вось гэты паток свядомасці быў асноўнай тэхнікай, уведзенай падчас гэтага руху. Тым не менш, постмадэрнісцкія пісьменнікі наўмысна выкарыстоўвалі сумесь больш ранніх стыляў. Альгерд Бахаравіч падкрэслівае: *"Тут Стральцоў аказваецца майстрам – настолькі ўсё ў меру і настолькі ўсё бачыш і адчуваеш: як «ападаюць інеем сырыя туманы», як неба ціснецца да зямлі, як «хмельна, бы першаком, пахне ў наваколлі дымам.»*" [1, с. 324]. Дакранення да смерці аўтара ў гэтым творы. Смерць аўтара – парадыгмальная фігура ў постмадэрнісцкай тэксталогіі, фіксуемая ідэю самаруху тэкста як самадастатковай працэдуры нараджэння сэнсу [2, с. 815]. Гэта канцэпцыя была створана Р. Бартам і абাপіралася на тое, што ў XX стагоддзі пісьменнік перастаў быць нейкім сімвалам маральнасці. Гэта значыць тэкст павінен існаваць аўтаномна ад асобы аўтара. Па канцэпцыі Барта, пасля нараджэння тэксту яго аўтар "памірае", а сам тэкст пачынае жыць сваім жыццём у свядомасці кожнага чытача. На працягу чытання "Смалення вепрука" сам аўтар не выступае ў ролі маральнага настаўніка. Стральцоў не схіляе чытача да нейкага

выбару, а проста разважае пра тое, што ён павінен напісаць. “Вось і ўсё. Вось што, акрамя ўсяго іншага, павінна было адчувацца, трызніцца ў тым апавяданні.” [1].

Заклучэнне. У дадзенай навуковай працы вылучаны асноўныя рысы постмадэрнісцкага напрамку ў літаратуры на прыкладзе апавядання Міхася Стральцова “Смаленне вепрука” і зроблены высновы наконт прыналежнасці яго да постмадэрнізму. Адназначна сцвярджаць, што гэты апавед з’яўляецца першым постмадэрнісцкім творам ў беларускай літаратуры нельга, але ёсць падставы падумаць над гэтым. Альгерд Бахарэвіч казаў: “Гэты тэкст, на мой погляд, найлепшае, што было напісана ў Беларусі савецкіх часоў. Такому не навучыш, такое можна толькі слухаць з заплушчанымі вачыма. Па эстэтыцы, па сіле ўспрымання, па стылі, па інтанацыі, абранай аўтарам, – усё гэта тут супала такім шчаслівым чынам, што дзень, калі напісалася «Смаленне», мог бы лічыцца пачаткам новай эры.” [1, с. 323].

1. Гамбургскі рахунак Бахарэвіча / Альгерд Бахарэвіч 2012. – 428 с. – (Бібліятэка Свабоды. XXI стагодзьдзе.)
2. Постмодэрнізм. Энциклопедия. / Минск.: Интерпрессервис; Книжный Дом. 2001. – 1040 с. – (Мир энциклопедий).
3. Міхась Стральцоў. [Электронны рэсурс] / Міхась Стральцоў // Смаленне вепрука. Рэжым доступу: https://knihi.com/Michas_Stralcou/Smalennie_viepruka.html. – Дата доступу: 11.09.2021.

ОБЩИЕ АДЪЕКТИВНЫЕ УСТОЙЧИВЫЕ СРАВНЕНИЯ В АНГЛИЙСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ: СТРУКТУРА, ОБРАЗНЫЕ ОСНОВЫ, СЕМАНТИКА

Ячник П.А.,

студентка Витебского филиала Международного университета «МИТСО»,

г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Мужейко И.А., канд. филол. наук

Ключевые слова. Фразеологизм, устойчивые сравнения, эталон, образность, эквивалент.

Keywords. Phraseologism, simile, model, imagery, equivalent.

В последнее время наблюдается все возрастающий интерес лингвистов к выявлению во фразеологии тех или иных языков как универсальных явлений, общих с другими родственными и неродственными языками, так и национально-специфических элементов образной структуры фразеологизмов. Одним из источников как универсального, так и национально-культурной специфики во фразеологии любого языка представляет собой система образов-эталонов, запечатленных в устойчивых сравнениях [1]. Устойчивые сравнения служат средством освоения эмпирически познаваемой действительности и ее оценивания в образах-эталонах, имеющих прямое отношение к условиям жизни носителей данного языка, к их культуре, обычаям и традициям. Сравнения основаны на сопоставлении с животными, растениями, явлениями природы, вещами и т.д. У каждого народа существуют как эталоны, общие с другими народами, так и свои особые представления о «соизмеримости» человека и животных, человека и растений, человека и вещей и под. И эти эталонные, воспроизводимые из поколения в поколение сравнения как бы «задают» образцы здоровья, красоты, глупости и т.д. Однако соотношение общих и национально-специфических образов-эталонов того или иного народа может быть точно и объективно установлено только в результате широкого сравнения фразеологических составов данного языка и как можно большего количества родственных и неродственных языков. Наше исследование, проводимое на фразеологическом материале английского и русского языков, имеет целью выявить общие элементы структуры, семантики и образности адъективных устойчивых сравнительных оборотов.

Материал и методы. Материалом исследования послужили адъективные устойчивые сравнения английского и русского языков, полученные методом сплошной выборки из сопоставимых лексикографических источников. Используются описательный и сравнительно-сопоставительный методы.